

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Externis Regulis Amoris Et Morum, Legibus Utique, ac Præceptis
Virtutum Theologicarum, & Cardinalium, necnon Decalogi & Ecclesiae -
Libros Vndecim Complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput CXXVIII. Quibus hominem injustè occidit, mutilavit, vulteravit,
tenetur ad restitutionem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73203](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73203)

res Casuista, satis communiter aientes, ad Horas non teneri Beneficiatum, qui ob furum, sterilitatem anni, aquarum inundationem, grandinem, hostium incurfionem, &c. nihil percipit uno, alterove anno; vel (ut Layman l. 4. tr. 2. c. 5.) si praedia praebent quidem aliquid, sed non aestimabilem partem honestae sustentationis, nec spem acquirendi brevi plus.

§ 222 Meminerint etiam pensionem habentes super beneficio, sese, sub onere restitutionis, teneri ad dicendum Officium B. Virginis Mariae, uti decernit Pius V. ubi supra. Beneficiati autem meminerint se officio non satisfacere, Horas per alium recitando, etiam si studio litterarum vacent. Contrariam namque propositionem Alexander VII. condemnavit. Sicut & hanc: *Restitutio fructuum, ob omissionem Horarum, suppleri potest per quascumque elemosinas, quas antea Beneficiarius de fructibus beneficii sui fecerit.*

§ 223 Denique meminerint Beneficiati, sese esse obligatos ad restitutionem omnium fructuum perceptorum ex beneficio, quo legitime provisi non fuerunt. Quod etiam legitime provisi, Ecclesiae, vel pauperibus restituere teneantur quidquid de superfluo beneficiorum suorum male impenderunt in usus profanos, vel ad ditandos consanguineos suos, probatum habes supra cap. . . .

§ 224 Siquis contra haec dicta objiciat 1°. perceptionem unius, vel duorum ducatorum, non esse proportionatam tanto oneri, quotidianae scilicet recitationis Horarum. 2°. Apostolum 1. Cor. 9. dicere, quod *nemo militat suis stipendiis unquam. . . . Qui in sacratio operantur, quae de sacratio sunt, edunt; & qui altari servant, cum altari participant.*

Ad 1um. respondeo negando suppositum, quod utique recitationis onus impositum sit ratione fructuum, eorumque perceptio causa sit istius oneris. Non est sic: quia prima causa, ex qua profluit obligatio recitationis Horarum, est titulus beneficii, & conditio status Beneficiati. Siquidem beneficium datur propter officium; ipsa vero fructuum perceptio, sicut posterior est beneficio, ita & officio: siquidem fructus beneficiales dantur propter officium, non contra. Quodque Ecclesia obligare possit ad officium, nullam habet rationem proportionis officii cum fructibus, vel eorum quantitatibus, patet in insignitis Ordine sacro, quos ad Officium quotidie recitandum obligat, etiam si nullum beneficium, nullosque proventus ab Ecclesia habeant, nec de altari, sed suis stipendiis vivant. Et hinc

§ 225 Ad 2um. respondeo, ex loco illo Apostoli esse quidem consequens, quod aequum sit ut Clerici Beneficiati, aliunde non habentes unde sustententur, aliquid sustentationis ab Ecclesia accipiant, quia Officium recitant: sed quia Officii recitandi obligatio primario oritur ex beneficii titulo, conditioneque, &

statu Beneficiatorum, uti dixi; ab obligatione illa liberi non sunt, hoc ipso quod congruam sustentationem ab Ecclesia non recipiunt.

CAPUT CXXVII.

Quicumque non solvunt decimas legitime debitas, vel eas fraudant in quantitate, vel qualitate requisita, tenentur ad restitutionem.

Ratio est, quia negari non potest, decimas jure divino & humano Ecclesiae debitas esse; eosque contra iustitiam peccare, furisque quodammodo sacrilegi reos esse, qui non solvunt: cum Deo & Ecclesiae id surripiant quod ipsi consecratum est. Nam, ut Augustinus ait serm. 219. de temp. *decima ex debito requiruntur, & qui eas dare noluerit, res alienas (quae Dei sunt) invasit.* Refertur can. *decima* 16. q. 1. Et can. in *legibus* 12. q. 11. *Siquis quoad Deo consecratum est, rapuerit, vel consenserit facientibus, ut sacrilegus iudicetur, & damnum in quadruplum restituat, & canonicè puniatur.* Et can. *qui abstulerit* ibidem: *Qui Christi pecunias (id est oblationes, & eadem ratio est de decimis) & Ecclesiae rapit, auferit, vel fraudat, homicida est.* Nec a restitutione immunes sunt, qui decimas quidem solvunt ex parte, sed non in debita mensura, vel qualitate, sed de deterioribus granis, quae habent in arca sua, vel debitam mensuram non implent, &c. Videant ipsi, num sic tractandus sit Deus: cum decimarum solutio debita sit Deo, uti declaratur in Concilio Tridentino sess. 25. de reform. c. 12. ubi & Augustini sententia proximè memorata refertur & confirmatur.

CAPUT CXXVIII.

Quisquis hominem iniuste occidit, mutilavit, vulneravit, verberavit, tenetur ad restitutionem.

Per injustum homicidium & mutilationem duplex inferitur damnum, personale scilicet & reale. *Personale* est ipsa ablata vita per homicidium, vel membri per mutilationem, vel convenientis usus membri per vulnerationem. *Reale* est privatio commodorum realium, quae acquisita fuissent per continuationem vitae, vel illaefam corporis integritatem, cuiusmodi damna sunt operum jactura, lucra cessantia, damna emergentia, &c.

Quod ergo homicida, &c. teneatur ad restitutionem damnorum realium, Authores satis conveniunt, & a nobis probabitur infra. Et in eodem quidem bonorum genere non teneri, constat ex eo quod vita semel ablata, sicut & brachium semel abscissum, reddi non possit. Sed controversia solemniss est, an restituere teneatur aliquid in alio bonorum genere pro damno personali, sive pro

damno vitæ, vel membri præcisè: Negant Magister sententiarum in 4. dist. 15. sub finem, Navarrus c. 17. n. 20. Bannez q. 62. a. 2. dub. 4. conclus. 2. Vasquez, Sanchez, Lessius, & Recentiores communifimè, ob argumenta sequentia, profectò non contemnenda.

229. Quia Exodi 21. dicitur: *Si rixati fuerint viri, & percussit alter proximum suum lapidè, vel pugno, & ille mortuus non fuerit, sed jacerit in lectulo, si surrexerit, & ambulaverit foris super baculum suum, innocens erit qui percussit; ita tamen ut operas ejus, & impensas in medicos restituat.* Quæ sententia refertur c. 1. de injuriis, & damno dato. Ergo vulnerator solum tenetur ad damna realia, non ad personalia: aliàs istorum etiam ibi fieret mentio. Idem ergo de occidore, & mutilatore dicendum.

230. 2°. vita, & membra hominis non sunt dominio ipsius, sed solius Dei. Soli ergo Deo pro illis ablatis satisfaciendum est per poenitentiam.

231. 3°. vita, & integritas corporis sunt supra omne pretium & æstimationem. L. ult. ff. de his qui effuderint. Et L. hæc lege ff. si quadrupes, ibi: *liberi hominis corpus nullam recipit æstimationem.* Igitur impossibile est vitæ, & membrorum damnum pecuniâ reparare. Ad impossibile verò nemo tenetur.

232. 4°. bona superioris ordinis, dum in suo, vel equali ordine non possunt, in bonis inferioris ordinis restitui non debent. Sed vita, & membra liberi hominis, respectivè ad honorem & pecuniam, habent se sicut bona superioris ordinis ad bona inferioris ordinis. Ergo per honorem & pecuniam restitui non debent. Et ratio est, tum quia nec in parte, nec in toto valens restituere bonum injustè sublatum, ob impotentiam excusatur. Per honorem verò & pecuniam, & quodcumque aliud bonum inferioris ordinis, damnum vitæ, vel membri, nec in parte, nec in toto restitui potest. Quia, ut S. Thomas ait q. 62. a. 2. *restitutio est actus justitiæ commutativæ, quæ in quadam æqualitate consistit.* Æqualitas verò inter bonum superioris, & bonum inferioris ordinis, ne quidem in parte esse potest; aliàs bonum istud in infinitum augendo, illud tandem ex toto adæquare posset. Et sic bonum spirituale pretio infinito vendi posset.

233. 5°. impossibile est determinare quantitatem pecuniæ v. g. pro vita, vel membro restituendam: tamen enim homicida possideret totam pecuniam de mundo, nunquam tantum daret, ut adæquaret damnum vitæ illatum, etiam quoad minimam ipsius partem.

234. 6°. hæres homicidæ non tenetur ex bonis ipsius compensare damnum vitæ, vel membrorum, magis quàm damnum honoris & famæ: ergo nec homicida. Si enim ho-

micida ex bonis suis teneretur, teneretur & hæres, sicut ad cætera debita ipsius: cum successor in bonis & juribus, succedat & in oneribus.

Quamvis hæc sententia sit valde probabilis, non minùs probabilis est contraria sententia S. Thomæ proximè referendi, Scoti in 4. dist. 15. q. 3. Richardi, Paludani, Gabrielis, Majoris, Sylvestri, Adriani, Cajetani, Dominici Soto, Lopez, Arragonii, Salonii, Valentia, Azorii, Rebelli, Sylvii. Estque ista communissima sententia Veterum. S. Thomæ q. 62. a. 2. ad 1. verba sunt ista: *Quando id quod ablatum est, non est restituibile per aliquid æquale, debet fieri recompensatio, qualis possibilis est; puta cum aliquis alicui abstulit membrum, debet ei recompensare vel in pecunia, vel in aliquo honore, considerata conditione utriusque personæ, secundum arbitrium boni viri.* Similiter loquitur in 4. dist. 15. q. 1. a. 5. q. 2. ubi ad argumentum quod objicitur, damna personalia restitui non posse: *Dicendum (inquit) quod restitutor principaliter inventa est in damnis, quæ inferuntur in bonis fortuna, quæ restitui possunt; in his autem quæ oblectio tangit, quæ non possunt ad simile bonum restitui, debet fieri restitutio, qualis possibilis est, scilicet ad arbitrium bonorum.*

Rationes pro sententia ista sunt 1°. quia injuria, & restitutionis obligatio sunt correlativa, ut patet ex definitione, quæ injuria ab Ethicis & Theologis passim definitur, seu describitur, actio, vel ommissio adversus alterum, ratione cujus satisfactio, vel compensatio debeatur. Ergo injuria (v. g. injuriosa occisio, vel mutilatio hominis) sine satisfactionis, vel compensationis obligatione non est.

2°. quisquis damnificavit injustè, nec in eodem bonorum ordine restituere potest, debet quomodò potest, saltem in æquivalenti alterius ordinis, dummodò ex hoc longè gravius ipse non damnificetur. Nam æquivalens sic reddi potest, & justitia semper obligat ad restituendum in æquivalenti, quando res ipsa in specie reddi non potest. Et idè Scotus ubi supra dicit, restitutionem fieri debere in bonis spiritualibus per pecuniam procuratis vel factis, v. g. in elemosynis, & suffragiis Missarum & precum. Quod optimè concordat cum laudata sententia S. Thomæ, & id sine dubio æquitas dicat: quia sic occisor sine graviore suo damno restituit in æquivalenti quomodò potest, in commodum, & salutem animæ occisi.

3°. si homicida per pecuniam occiso restituere posset vitam, v. g. procurando medicinam ipsius resuscitativam (si daretur) ad id haud dubiè teneretur, cumque in finem omnes facultates suas expendere teneretur, si necesse foret. Cum ergo per pecunias ipsi procurare possit spirituales satisf-

factiones æquivalentes vitæ, idque possit cum minori suo damno, quàm subire deberet, in hypothesi quòd talis daretur medicina, non est cur ad id non teneatur: maximè cum injustè auferendo ipsi vitam, injustè abstulerit facultatem pro seipso personaliter satisfaciendi; pro qua iniustitia ad restitutionem in isto ordine tenetur, uti proximè dicturi sumus.

¶ 39. 4.º: per injustam ablationem vitæ, vel membrorum, occiso vel mutilato personalem fecit injuriam & offensam reparabilem, si non pecuniâ, saltem humiliatione, veniæque petitione, honorificis obsequiis, aliisque submissionis signis, aptis ad placandum offensum. Ad id ergo ex iustitia tenetur, quamdiù offensus vivit, ad tantum utique se humiliandum infra ipsum, quantum occidendo, vel mutilando ipsum contempsit, & supra ipsum se extulit. Vel certè, si conditio personæ quæ offendit, non ferat ista humiliationis signa, & offensus placari possit re-compensatione pecuniariâ, saltem hoc modo, velut quodam submissionis argumento (quo se offendisse fateatur) offensum ante mortem placare tenetur, uti docent sanctus Anselmus, & sanctus Antoninus n. 1251. referendi. Et ratio est, quia quemadmodum occisor, vel mutilator teneretur honore, vel pecuniâ vitam, vel membrum ablatum restituere, si posset; sic tenetur honore, vel pecuniâ offensum placare, offensamque ipsi illatam tollere, si possit; tamen si non teneatur determinatè ad placationem pecuniariam, si possit, & velit placare per honorariam. Quia nemo satisfacere tenetur in bonis inæqualibus, & inferioris ordinis, dum vult, & potest in bonis æqualibus, & ejusdem ordinis. Et quamvis per dictas humiliationes non restituatur damnum vitæ; restituitur tamen damnum offensæ, & despectus personæ occisæ, sive restituitur damnum vitæ, non quâ damnosum in ordine vitæ, sed quâ offensivum, despectivum, & injuriosum personæ occisæ. Quæ tamen offensæ, quia personalis est, & restitutio pro offensæ seu injuria personali faciendâ non est nisi personæ offensæ; restitutio ista soli occiso (quamdiù vivit) vel mutilato faciendâ est, non hæredibus.

¶ 40. Istæ rationes videntur mihi valdè probabiles, reddereque sententiam Veterum saltem æquè probabilem, atque est sententia Modernorum: maximè cum per eas facile sit occurrere rationibus pro ea adductis. Unde cum saltem dubium sit, an homicida, vel mutilator ad istam non teneatur, in ejusmodi dubio quod tutius est sequendum, uti demonstravimus to. 1. agendo de conscientia dubia.

¶ 41. Dixi, per rationes hujus sententiæ facile occurrere rationibus in contrarium adductis: utpote quæ solum probant pro damno vitæ, vel membrorum, restitutionem non esse fa-

ciendam in pecuniâ, quando per eam non potest procurari bonum æquivalens damno illato; secus, dum potest. Vel solum probant restitutionem in pecuniâ, vel honore non esse faciendam pro damno vitæ, vel membrorum, secundum se præcisè: secus pro annexa isti damno injuria & offensæ personæ occisæ, vel mutilatæ: cum offensæ ista ad æqualitatem reparabilis sit, etiam in suo ordine, ut supra. Hæredes tamen defuncti pro ea satisfacere non tenentur: eò quòd merè personalis sit, tam activè, quàm passivè.

Nec locus allegatus ex Exodi 21. contra hanc sententiam concludit: quia nihil pro nec contrà dicit. Imò aliquid dicit pro: si quidem compensationem pro mutilatione in alio bonorum genere faciendam dicit, dum in eodem non potest. *Siquis percusserit oculum servi, vel ancille, & luscus eos fecerit, dimittat eos liberos, pro oculo quem eruit.*

CAPUT CXXIX.

Homicida tenetur per preces, sacrificia, & alia opera pia, pro posse resarcire damnum spirituale satisfactorium, saltem juxta estimationem versimilitudinis earum, quas occisus per se, vel per alios, erat versimiliter facturus, si non fuisset occisus.

Ita sentio cum Petro Navarra, & aliis, contra Lessium, Amicum, & Dicastillum. Et ratio est, quia homicida injustè privavit occisum facultate similibus operum versimiliter præstandorum; est proinde causâ injusta spiritualium istorum damnorum, perinde ac temporalium. Quemadmodum ergo tenetur ex iustitia pro posse reparare omne damnum temporale emergens ex injusta sua occisione; ita & omne damnum spirituale inde pariter emergens, saltem reparabile.

Hinc solvitur casus sequens: Considerat Petrus testamentum, quo statuebat, ut ex annua pensione, quam exacturus erat super censu suo vitalitio, centum Missæ pro ipso celebrarentur, sed ante finem anni illius injustè occisus est à Paulo. Et ista occisio causâ fuit, quòd, defectu pensionis, quæ ipsius morte cessavit, Missæ non fuerunt celebratæ. Teneatne Paulus curare, ut Missæ istæ pro Petro celebrarentur?

Respondeo affirmativè cum Salonio apud Cardinalem de Lugo disp. 11. sect. 1. n. 3. Si enim officii restituere teneris temporale damnum, quod injustè tuâ causâ invitus incurrit; cur restituere non teneris spirituale damnum, quod injustè tuâ causâ invitus incurrit?

At (inquit Lessius) 1.º. determinari non potest quantum in hoc genere restitui debeat. 2.º. restitutio fieri non potest pro bonis spiritualibus ut meritoris: cum unius creaturæ merita ab ipsa alteri nequeant dari; nec fieri debet pro iis ut satisfactoriis: quia